

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

13. srpnja 1983.(*)

„Visoko obrazovanje – Dodatna upisnina”

U predmetu 152/82,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio mirovni sudac četvrtog kantona u Bruxellesu (Belgija), u postupku koji se vodi pred tim sudom između

Sandro Forcheri i Marisa Marino, udana Forcheri, sa stalnom adresom u Linkebeeku,

i

Belgijska država, koju zastupa ministar nacionalnog obrazovanja i francuske kulture,

i

Asbl Institut supérieur de sciences humaines appliquées – École ouvrière supérieure (Visoko učilište za primijenjene društvene znanosti – Visoka škola za rad), u Anderlechtu,

o tumačenju članka 7. i 48. Ugovora, Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1612/68 od 15. listopada 1968. o slobodi kretanja radnika unutar Zajednice (SL L 257, str. 2.) i članka 12. i 13. Protokola o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: A. O'Keeffe, predsjednik vijeća, P. Pescatore, G. Bosco, T. Koopmans i K. Bahlmann, suci,

nezavisna odvjetnica: S. Rozès,

tajnik: P. Heim,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Presudom od 11. prosinca 1981., koju je Sud zaprimio 14. svibnja 1982., mirovni sudac četvrtog kantona u Bruxellesu (Belgija), uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora

o EEZ-u dva prethodna pitanja o tumačenju članaka 7. i 48. Ugovora, Uredbe Vijeća br. 1612/68 od 15. listopada 1968. o slobodi kretanja radnika unutar Zajednice (SL L 257, str. 2.) i članaka 12. i 13. Protokola o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica.

- 2 Ta su pitanja postavljena u okviru spora u vezi s dodatnom upisninom, nazvanom naknadom za „strane studente”, koju je na početku akademskih godina 1979. i 1980. bila obvezna platiti supruga, talijanske nacionalnosti, službenika Komisije koji radi u Bruxellesu i koji je isto tako talijanski državljanin.
- 3 Ta se naknada od akademske godine 1976. u Belgiji u načelu zahtjeva od svih studenata koji nisu belgijske nacionalnosti i čiji roditelji nemaju boravište u Belgiji. Za visoko obrazovanje koje nije sveučilišno, kojemu pripada Institut supérieur de sciences humaines appliquées na koji se upisala M. Forcheri, u okružnici ministra nacionalnog obrazovanja od 8. lipnja 1978., koja je bila na snazi u vrijeme predmetnog upisa u glavnem postupku, navedeno je da naknadu za „strane studente” posebno nisu obvezni platiti studenti čiji su roditelji strani službenici koji rade u Belgiji za Europske zajednice ili čiji bračni drug ima boravište u Belgiji, u njoj je zaposlen i plaća poreze belgijskoj državnoj riznici. Međutim, valja napomenuti da se na temelju okružnice od 12. svibnja 1981. za akademsku godinu 1981./1982. prema bračnom drugu, a ne više samo prema djeci, službenika Zajednica koji ima boravište u Belgiji postupa jednako kao prema studentima belgijske nacionalnosti.
- 4 Suprug M. Forcheri zatražio je objašnjenje od ministra nacionalnog obrazovanja te je u dopisu od 7. svibnja 1980. dobio odgovor da M. Forcheri „ne može biti izuzeta od plaćanja naknade za strane studente kao supruga službenika Europskih zajednica jer se ta povlastica dodjeljuje samo u slučajevima u kojima je bračni drug studenta/studentice zaposlen i plaća poreze belgijskoj državnoj riznici, što nije slučaj sa službenicima Europskih zajednica”.
- 5 Tužitelji u glavnem postupku obratili su se mirovnom sucu četvrtog kantona u Bruxellesu (Belgija), koji je smatrao da spor uključuje probleme tumačenja prava Zajednice te je Sudu uputio sljedeća prethodna pitanja:
 1. „Je li u skladu s pravom Zajednice, osobito s obzirom na načelo nediskriminacije među državljanima država članica Europske zajednice, koje je sadržano, među ostalim, u članku 7. Ugovora o EEZ-u i, u kontekstu slobode kretanja radnika, u člancima 48. i 49. Ugovora o EEZ-u, s obzirom na članak 12. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1612/68 od 15. listopada 1968. o slobodi kretanja radnika unutar Zajednice, kako je izmijenjena i dopunjena Uredbom Vijeća (EEZ) br. 312/76 od 9. veljače 1976., i s obzirom na članak 12. Protokola o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica, zakonito da se od studenata koji su bračni drugovi službenika Europskih zajednica, državljeni države članice i borave u Belgiji jer njihovi bračni drugovi moraju tamo boraviti zbog svojeg zaposlenja u jednoj od institucija Europskih zajednica, zahtjeva da u Belgiji plate naknadu „za strane studente”, dok belgijski i luksemburški studenti ne podliježu tom zahtjevu?
 2. Nije li odbijanje da se gore navedenim studentima odobri izuzeće od naknade za „strane studente”, uz obrazloženje da su njihovi bračni drugovi službenici

Europskih zajednica i ne plaćaju poreze belgijskoj državnoj riznici, povreda članka 13. drugog stavka Protokola o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica?”

- 6 Cilj je tih pitanja omogućiti nacionalnom суду da utvrdi je li s pravom Zajednice spojiva nacionalna odredba na temelju koje bračni drug službenika Europskih zajednica s boravištem u državi članici u kojoj obavlja svoje dužnosti podliježe plaćanju upisnine za sudjelovanje u programu dalnjeg obrazovanja ako se takva naknada ne zahtijeva ni od državljanina te države ni od njegova bračnog druga.
- 7 Prvo valja podsjetiti da je člankom 7. Ugovora, unutar područja primjene Ugovora i ne dovodeći u pitanje bilo koju njegovu posebnu odredbu, zabranjena svaka diskriminacija na temelju državljanstva.
- 8 Nije sporno da se u ovom slučaju belgijskim propisom utvrđuje različito postupanje prema belgijskim državljanima i državljanima drugih država članica u predmetom području. Nacionalni sud stoga pita je li u slučaju bračnog druga službenika Zajednice koji nije belgijskog ili luksemburškog državljanstva plaćanje upisnine obuhvaćeno „područjem primjene” Ugovora i, ako je odgovor potvrđan, je li u tom pogledu relevantna činjenica da su službenici Zajednice koji rade u Belgiji oslobođeni plaćanja poreza belgijskoj državi.
- 9 U odgovoru na to pitanje valja napomenuti da je pravni položaj službenika Zajednice, u državama članicama u kojima su zaposleni, obuhvaćen područjem primjene Ugovora na dvostrukoj osnovi, odnosno zbog njihova radnog odnosa sa Zajednicom i zbog toga što uživaju sve pogodnosti proizišle iz prava Zajednice za državljane država članica u području slobode kretanja, poslovnog nastana i socijalne sigurnosti.
- 10 Člankom 48. Ugovora propisano je da se sloboda kretanja radnika u Zajednici osigurava najkasnije do kraja prijelaznog razdoblja. Ona podrazumijeva ukidanje svake diskriminacije na temelju državljanstva među radnicima iz država članica u vezi sa zapošljavanjem, primicima od rada i ostalim uvjetima rada i zapošljavanja.
- 11 Iz zakonodavne prakse Zajednice i ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da se pravo na slobodno kretanje ne smije usko tumačiti. Kao što je navedeno u uvodnim izjavama Uredbe Vijeća br. 1612/68, ono je temeljno pravo radnika i njihovih obitelji jer mobilnost radne snage u Zajednici mora biti jedan od načina kojima se radniku jamči mogućnost poboljšanja životnih i radnih uvjeta i time olakšava njegov društveni napredak.
- 12 U skladu s petom uvodnom izjavom te uredbe, prema objektivnim mjerilima, slobodno i dostojanstveno izvršavanje prava slobode kretanja zahtijeva da se osigura, *de facto* i *de jure*, jednako postupanje u odnosu na sva pitanja u vezi sa stvarnim obavljanjem posla zaposlene osobe i pristupom stanovanju, te da se uklone prepreke pokretljivosti radnika, posebno s obzirom na pravo radnika na spajanje s obitelji i uvjete za integraciju te obitelji u zemlju domaćina.
- 13 Stoga se postavlja pitanje je li pristup obrazovnim programima, posebno programima strukovnog ospozobljavanja, obuhvaćen područjem primjene Ugovora.

- 14 Člankom 128. Ugovora propisano je da Vijeće, na prijedlog Komisije i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom, utvrđuje opća načela za provedbu zajedničke politike strukovnog osposobljavanja kojom se može pridonijeti skladnom razvoju nacionalnih gospodarstva i zajedničkog tržista.
- 15 U okviru primjene te odredbe Vijeće je donijelo Odluku br. 63/266 od 2. travnja 1963. o utvrđivanju općih načela za provedbu zajedničke politike strukovnog osposobljavanja (SL L 63, str. 1338.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 5., str. 3.). U uvodnim izjavama te odluke navedeno je, među ostalim, da će uvođenje učinkovite zajedničke politike strukovnog osposobljavanja pomoći ostvarivanju slobode kretanja radnika i da svaka osoba, za vrijeme različitih faza svojeg radnog vijeka, treba moći proći odgovarajuće osnovno i napredno osposobljavanje i svaku potrebnu strukovnu prekvalifikaciju.
- 16 U skladu s drugim načelom sadržanim u odluci, zajednička politika strukovnog osposobljavanja mora imati određene temeljne ciljeve, a to su, među ostalim, postići uvjete koji će osigurati odgovarajuće strukovno osposobljavanje za sve i ponuditi svakoj osobi, u skladu s njezinim sklonostima i sposobnostima, radnom znanju i iskustvu, priliku da dobije unapređenje ili primi uputu za novu i višu razinu posla.
- 17 Iz navedenoga proizlazi da je točno da politika obrazovanja i strukovnog osposobljavanja kao takva ne pripada područjima koja su u skladu s ugovorom u nadležnosti institucija Zajednice, međutim, pristup takvim oblicima obrazovanja ipak je obuhvaćen područjem primjene Ugovora.
- 18 Iz toga proizlazi da ako država članica provodi obrazovne programe koji se posebno odnose na strukovno osposobljavanje, činjenica da se za sudjelovanje u takvim programima od državljanina druge države članice koji je zakonito nastanjen u prvoj državi članici zahtijeva plaćanje upisnine koja se ne naplaćuje od državljanina prve države članice, predstavlja diskriminaciju na temelju državljanstva, zabranjenu člankom 7. Ugovora.
- 19 Kad je riječ o posebnom položaju službenika Zajednica i njegove obitelji, valja podsjetiti da je službenik, na temelju članka 20. Pravilnika o osoblju, obvezan uobičajeno boraviti u mjestu u kojem je zaposlen. Osim toga, iako je na temelju članka 13. drugog stavka Protokola o povlasticama i imunitetima Europskih zajednica oslobođen plaćanja nacionalnih poreza na plaće, nadnice i prihode koje su isplatile Zajednice, s druge je strane, na temelju članka 13. prvog stavka, obvezan u korist Zajednica plaćati porez na plaće, nadnice i prihode od kojeg država članica domaćin kao članica Zajednica ostvaruje neizravnu korist. Činjenica da ne plaća porez na svoju plaću državnoj riznici stoga nije valjan razlog za drukčije postupanje prema službeniku i njegovoj obitelji u odnosu na radnika migranta čiji dohodak podliježe porezima države u kojoj boravi.

Troškovi

- 20 Troškovi vlada Talijanske Republike i Ujedinjene Kraljevine te Komisije, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD (četvrto vijeće),

odlučujući o pitanjima koja mu je presudom od 11. prosinca 1981. uputio mirovni sudac četvrtog kantona u Bruxellesu (Belgija), odlučuje:

Ako država članica provodi obrazovne programe koji se posebno odnose na strukovno osposobljavanje, činjenica da se za sudjelovanje u takvim programima od državljanina druge države članice koji je zakonito nastanjen u prvoj državi članici zahtijeva plaćanje upisnine koja se ne naplaćuje od državljana prve države članice, predstavlja diskriminaciju na temelju državljanstva, zabranjenu člankom 7. Ugovora.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 13. srpnja 1983.

[Potpisi]

* Jezik postupka: francuski